

Олексій Сокирко

ДВІ КЛЮ

З приводу відповіді Сергія Павленка на мою рецензію.

Відгук на мою рецензію Сергія Павленка, здається, остаточно роз'яснює розуміння Автором того, чим є історія і як її належить описувати. Це до певної міри полегшує відповідь стосовно закинутих мені п. Павленком «гріхів», котру щиро прошу не сприймати як особистий випад. Отже, по запропонованих п. Павленком пунктах:

1. Той факт, що погляди деяких вчених на автентичність чи ступінь достовірності/інформативної цінності окремих джерел не завжди збігається з Авторською трактовкою, навряд чи дає право розглядати їх як міф.

2. Звідси цілком логічно випливає, що Сергій Павленко під міфом розуміє просто наклеп або чийсь зловорожий вимисел, покликаний когось – у даному випадку Мазепу – очорнити.

3. Категорично не можу погодитись із вибірко-вим використанням тих таки російських джерел, які, за словами п. Павленка, *використані там, де необхідно*, себто там, де це вигідно відтінює чи виопуклює Авторську концепцію.* У рецензії якраз і йшлося про шкідливість такого «факультативного» підходу, а не про сумарну кількість посилань (це, між іншим, стосується і спеціальної літератури).

4. Ставлення Сергія Павленка до побутування у мистецьких творах легенди про адюльтер Мазепи-пажа

---

* Принагідно дякую Сергію Павленку за вказану помилку в одній з моїх публікацій, що сталася через досить суперечливий зміст самого документа та його не зовсім коректне подання з мого боку.

прочитується не в рядках, а в цілому абзаці, що відкриває «Міф третій».

5. У силу професійних інтересів мені часто доводиться мати справу з документами, які висвітлюють життя Кордону (степового чи Дніпрового), або крайніх теренів Гетьманату, і є ніби лакмусом тих соціальних процесів, котрі відбуваються в його тілі. Ватаги переселенців, спіймані та пограбовані польовими сторожами, думається, навряд чи можна назвати організованою гетьманом колонізацією Задніпров'я.

6. Свою незгоду з *незаідеологізованою «методологією» об'єктивіста* Субтельного шановний Автор, як впливає з тексту його книги, знаходить саме в монографії «Мазепинці», що є цілком зрозумілим хоча б з огляду на те, що вона в порівнянні зі статтею ґрунтовніше розкриває авторську інтерпретацію проблеми.

7. Дезінформативність листа Мазепи до Лещинського навіть у світлі останнього тлумачення п. Павленка виглядає малоімовірною. У грудні 1708 р., коли лист писався, допомога польсько-шведського корпусу залишалася актуальною. Не знівелювалася вона й у січні 1709 року. Не закликаю вірити мені на слово, просто варто знайти можливість прочитати фундаментальну студію Яна Віммера «*Wojsko Rzeczypospolitej w dobie wojny Północnej (1700-1717)*» (1956).

Проминаючи випадки стосовно *стандартів оформлення й розширення списку джерел*, які буцімто полегшать справу їх пошуку майбутнім дослідникам, мушу зауважити шановному Авторіві, що зваженість, чіткість і, що дуже важливо, термінологічна коректність дослідження є не тільки даниною науковій етиці, але й свідченням рівня аналітичної майстерності, спроможності оперувати зібраним матеріалом. Повірте, я і в гадці не мав *чиплятися до окремих фраз*, якби не помітив за ними неадекватних уявлень Автора про рівень політичної *чи*

етнічної свідомості еліти Гетьманщини та специфіку соціально-політичних процесів, котрі постають перед читачем як реалії не XVII-XVIII ст., а швидше кінця XX століття.

Зрештою, сенс роботи історика не в оцінюванні міфів (до чого закликає у своїй роботі Сергій Павленко) у категоріях прокурорської промови, а в поданні їх аналізу й інтерпретації, заснованих на розумінні структур і відмінностей епохи і людей, про яких іде мова. Але при цьому є вочевидь шкідливою наперед визначена оцінка Мазепи як «державника», котра однозначно програмує всі його вчинки від народження до смерті. Підверстуючи під неї аналіз джерел, історик здатен витлумачити будь-який крок «керманича» як акт москвофобії й найпалкішого патріотизму. Фактично, Мазепа в монографії, про яку йде мова, запрограмований на це з цілком певною метою – бути символом, пророком, словом тим, хто когось і на щось надихатиме. Для цього, власне, й став потрібним той ореол, котрим Сергій Павленко, ніде правди діти, успішно його оповив.

І останнє. Шановний Сергію Олеговичу, перед тим як ділити «територію Клію» на ділянки для дослідників-патріотів та інших, дозволю собі нагадати, що перед тим, як стати музою Історії, ця донька Зевса була покровителькою гімнографії, себто опікувалася саме тою цариною, у якій Ви нині працюєте, і лише змінивши кіфару на пергамент, стала тією Клію, котру ми вшановуємо зараз – хранителькою наукового знання. Тож якщо Вам миліша її перша іпостась, то й справді – *кожному своє...*